

ПРАВОВИЙ СТАТУС ТРЕТЕЙСЬКИХ СУДІВ

О.В. Гудзевич,

студентка 5 курсу юридичного факультету

Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна

Реалізуючи своє право на судовий розгляд, людина може звернутися за захистом не тільки до суду загальної юрисдикції, а і до третейського. Відповідно до ст.3 Закону України «Про третейські суди» його основним завданням є захист майнових і немайнових прав та охоронюваних законом інтересів сторін третейського розгляду шляхом всебічного розгляду та вирішення спорів відповідно до закону.

На теоретичному рівні ведуться дискусії з приводу питання щодо статусу третейських судів як органів здійснення правосуддя. Так, наприклад, Юлдашев С.О. у своїй дисертації на здобуття наукового ступеня кандидату юридичних наук за темою «Правове регулювання третейського розгляду господарських спорів» звернув увагу на терміни і поняття, що є загальними для сфери державного і недержавного судочинства. Основним поняттям для будь-якої сфери судочинства є поняття «правосуддя».

Аналіз нормативно-правових актів, присвячених судовій системі, свідчить, що термін «правосуддя» часто ототожнюється з поняттям «судочинство». Виходячи з етимології терміну «правосуддя» – правий, правильний, правдивий, справедливий суд, суд по совісті, а також з природного права людини на справедливий суд (правосуддя), здобувач аргументував потребу у такому загальному визначенні правосуддя, яке б відрізняло його від іншого відправлення судочинства, результатом якого є прийняття завідомо несправедливих, неморальних судових рішень, [1].

Одним з завдань для досягнення поставленої мети дисертації було виявлення потреби щодо внесення системних змін в порядок державного і недержавного судочинства в частині, пов'язаній з третейським розглядом спорів, та сформульовані необхідні пропозиції до законодавства. І автор запропонував такі наступні зміни до чинного законодавства.

Водночас існує колізія між нормами Конституції України, зокрема, ст. 124, яка передбачає, що правосуддя в Україні здійснюється виключно судами, судочинство здійснюється Конституційним Судом України та судами загальної юрисдикції, та Законом України «Про судоустрій України» від 07.02.2002 р., з одного боку, і п.14 ч.1 ст.92 Конституції України, де йдеться про визначення судоустрою виключно законами, та відповідно Законом України «Про третейські суди» від 11.05.2004 р. та «Про Міжнародний комерційний арбітраж» від 24.02.1994 р. – з іншого, [1]. Виходячи з цього, автор пропонує до системи судів, що здійснюють правосуддя в Україні, включити і недержавні суди.

Другу точку зору висловлюють Братківський Клим та Іванченко Оксана, які є помічниками голови Третейського суду при УНК МТП. Вказані автори зазначають, що третейські суди не входять до судової системи України (ст. 3 Закону України «Про судоустрій України»), а відтак, не є органами правосуддя. Різниця між третейськими судами і судами загальної юрисдикції полягає у тому, що компетенція третейських судів не поширюється на всі правовідносини, що виникають у державі, рішення (ухвали) третейських судів не постановляється іменем України і не є обов'язковими для виконання всіма фізичними та юридичними особами, крім сторін третейського розгляду. Але головна відмінність третейських судів від органів державної судової влади полягає у договірній основі діяльності третейського судочинства: третейський суд розглядає справи на підставі письмової третейської угоди (третейського застереження або угоди про третейський розгляд), в якій міститься згода сторін на звернення до постійно діючого третейського суду або суду «ad hoc» для остаточного вирішення спору, передбаченого третейською угодою, [2].

Наведені вище дві точки зору було запропоновано у 2005 та 2006 році відповідно. На даний момент з приводу питання щодо статусу третейських судів як органів здійснення правосуддя діє Рішення Конституційного суду України від 10 січня 2008 року N 1-рп/2008 (у справі щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень абзаців сьомого, одинадцятого статті 2, статті 3, пункту 9 статті 4 та розділу VIII «Третейське самоврядування» Закону України «Про третейські суди» (справа про завдання третейського суду)).

Конституційний суд встановив, що згідно з положеннями частини п'ятої статті 124 Конституції України судові рішення ухвалюються судами іменем України і є обов'язковими до виконання на всій території України. Відповідно до Закону третейські суди приймають рішення тільки від свого імені (стаття 46), а самі ці рішення, ухвалені в межах чинного законодавства, є обов'язковими лише для сторін спорів. Забезпечення примусового

виконання рішень третейських судів перебуває за межами третейського розгляду та є завданням компетентних судів і державної виконавчої служби (стаття 57 Закону, пункт 1 частини другої статті 3 Закону України «Про виконавче провадження»). Отже, оспорювані положення Закону не порушують припис статті 124 Конституції України про здійснення правосуддя виключно судами, оскільки третейський розгляд не є правосуддям, а рішення третейських судів є лише актами недержавної юрисдикційної діяльності з вирішення спорів сторін у сфері цивільних і господарських відносин.

Як висновок, третейські суди не віднесені до системи судів загальної юрисдикції. З аналізу положень Закону випливає, що третейські суди є недержавними незалежними органами захисту майнових і немайнових прав та охоронюваних законом інтересів фізичних та/або юридичних осіб у сфері цивільних і господарських правовідносин. Відповідно до статті 7 Закону третейський розгляд здійснюють постійно діючі третейські суди та третейські суди для вирішення конкретного спору.

Література:

1. Юлдашев О.С. Правове регулювання третейського розгляду господарських спорів. Рукопис.
2. Братківський Клим, Іванченко Оксана «Правовий статус третейських судів в Україні»// Юридична газета. – 27. 04. 2005. - №7 (43) .
3. Конституція України// Відомості Верховної Ради. – 1996.- №30.- Ст.141.
4. Закон України «Про третейські суди» // Відомості Верховної Ради України від 27.08.2004 - 2004 р., № 35, стор. 1374, стаття 412.
5. Рішення Конституційного суду України від 10 січня 2008 року N 1-рп/2008 у справі за конституційним поданням 51 народного депутата України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень абзаців сьомого, одинадцятого статті 2, статті 3, пункту 9 статті 4 та розділу VIII «Третейське самоврядування» Закону України «Про третейські суди»

(справа про завдання третейського суду). // Офіційний вісник України від 21.04.2008 - 2008 р., № 28, стор. 145, стаття 903.

Науковий керівник: М.В. Руденко